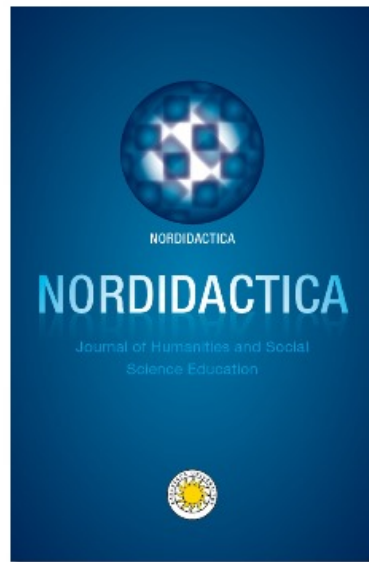

Editorial Nordidactica 2017:3

Christina Osbeck & Olof Franck

Nordidactica

- Journal of Humanities and Social Science Education

2017:3

Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education

Nordidactica 2017:3

ISSN 2000-9879

The online version of this paper can be found at: www.kau.se/nordidactica

Editorial Nordidactica 2017:3

SO-didaktisk forskning som förmår bidra på skilda nivåer

Christina Osbeck & Olof Franck

En betydande del av den SO-didaktiska forskningen i Sverige under senare år har utförts av de aktiva lärare i grund- och gymnasieskolan, de forskarstuderande, som med hjälp av ett antal forskarskolor skrivit sina licentiatsuppsatser. När vi nu tar över som redaktörer för Nordidactica och redaktörskapet åter befinner sig på svensk mark har vi valt att särskilt lyfta fram detta arbete. Vid sidan av fyra nya artiklar som samtliga behandlar kunskapsområden som varit mindre uppmärksammade hittills återfinns vi i detta nummer recensioner av tre licentiatsuppsatser; en historiedidaktisk, en religionsdidaktisk och en samhällskunskapsdidaktisk.

Forskarskolor för lärare – att möjliggöra en undervisning på vetenskaplig grund

Didaktisk forskning befinner sig ett spänningsfält där ambitionen å ena sidan är att utveckla ny kunskap om undervisning och lärande inom ramen för skilda innehållsliga områden på vetenskapens egna premisser och å andra sidan synliggöra dess relevans ur ett praktikperspektiv, för lärare och elever i skolan. När de statliga satsningarna på forskarskolor för lärare och förskollärare gjordes 2008-2013 var det med syftet att dessa forskarskolor skulle bidra till att öka antalet forskarutbildade lärare i skolväsendet och därigenom stärka undervisningens kvalitet och öka måluppfyllelsen. I den utvärdering som utbildningsutskottets styrgrupp för uppföljning och utvärdering redovisar 2016, "Forskarskolor för lärare och förskollärare – en uppföljning av fyra statliga satsningar", uppger en majoritet av de tillfrågade, representanter för forskarskolor, huvudmän och lärare, att satsningarna har bidragit till att bygga upp skolans kunskapsbas och gett en ökad koppling mellan skolpraktik och aktuell forskning. Däremot är bilden mera splittrad då det gäller bedömningen av dess bidrag till ökad måluppfyllelse. Samtidigt är idag ungefär 40 procent av denna grupp forskarutbildade verksamma vid universitet eller högskola vilket betyder att de inte kom att utgöra det tillskott av forskarutbildad personal som tanken var. Vidare har endast en liten del av dem som återvände till skolan fått möjlighet att använda sin nya kompetens i någon större utsträckning. Utvärderingen pekar på att kommunikationen mellan högskola och skola kring den kunskap som producerats och de kompetenser dessa licentiander utvecklat skulle ha kunnat vara bättre både före, under och efter forskarskolornas genomförande.

De SO-didaktiska licentianduppsatser som lyfts fram här visar väsentliga kunskapsbidrag på skilda nivåer, så också avseende potentiellt ökad måluppfyllelse. I en kommentar till en svensk skolverksinitierad utvärdering av SO-ämnena och

elevernas kunskaper skriver Mikael Alexandersson att en väsentlig uppgift för SO-undervisningen handlar om att utmana tre problematiska men tämligen utbredda ismer, vilka han kallar verbalism, fragmentarism och individualism (Skolverket, 2005). Medan verbalismen handlar om risken att elever kan prata utan att detta tal också uttrycker ett substantiellt innehåll och fragmentarism om risken att de saknar helhetsperspektiv, riktar individualismen ljuset mot risken med alltför starkt intressestyrd undervisning där eleven definierar frågorna och den egna personens perspektiv är i centrum. Intressant nog kan alltså alla dessa ismer sägas uppmärksammas av de licentianduppsatser som här recenserar. Medan den historiedidaktiska har fragmentarismen i fokus behandlar de båda andra på olika sätt relationen mellan å ena sidan individens kunskapsintresse och erfarenhet och å andra sidan generella framställningar av kunskaper i religions- och samhällskunskap. I alla tre texterna görs detta på ett så konkret och detaljerat sätt att en möjlig verbalism genom dessa texter kan förstås som utmanad.

Att synliggöra det glömda och gömda

Ett viktigt bidrag i SO- didaktisk forskning är att synliggöra hur samhälleliga dominansförhållanden bidrar till att konstruera vad som anses vara väsentlig kunskap inom skilda fält, och omvänt hur skolans presentation av central kunskap riskerar att bidra till reproduktion av samhälleliga dominansförhållanden. De artiklar som presenteras i detta nummer av Nordidactica kan alla sägas bidra till att synliggöra vad som riskerar att bli glömt och gömt inom SO-undervisning och didaktik. I Nyborgs religionsdidaktiska artikel visas hur läroböcker, det mångfaldiga samhället och den icke-konfessionella religionsundervisningen till trots, fortfarande inte uppmärksammar buddhism och kristendom på ett jämlikt sätt. Vidare presenteras i numret tre samhällskunskapsdidaktiska artiklar, vilka representerar ett didaktiskt fält som har beskrivits som mindre omfattande och på så sätt mindre synligt i jämförelse med exempelvis det historiedidaktiska (Johnsson Harrie, 2011). Inom ramen för det samhällskunskapsdidaktiska fältet har vidare det ekonomiska varit ett område som beskrivits som marginaliserat och uppfattats som svårt för såväl elever som lärare, varför det är särskilt glädjande att två artiklar i detta nummer studerar detta kunskapsområde. Såväl lärarstudenters utveckling av ämnesdidaktiska kunskaper (Modig) som elevers möjlighet att lära med hjälp av medierade redskap som Second Life (Hilli) diskuteras. Också Mathés och Elstads artikel skulle kunna sägas uppmärksamma medierande redskaps betydelse för lärande inom det samhällskunskapsdidaktiska området även om det inte beskrivs så, då deras artikel undersöker elevers användning av sociala medier för politisk diskussion och hur de förstår och värderar politikens kommunikation i sociala medier

Från forskning till policy

Att forskning kan bidra inte bara till enskilda lärares utveckling av sin undervisningspraktik utan också till generella rekommendationer och policy,

uppmärksammas i Jacksons presentation av ett projekt initierat av Europarådet. Här är det alltså inte nationell policy som är fokus utan policyutveckling på supranationell nivå (Bråten, 2013), vilket är intressant i ett utbildningssammanhang som många gånger uppfattas som relativt nationellt begränsat. Jacksons beskrivning visar vidare hur relationen mellan forskning och policyutveckling inte går i en riktning utan kan, i ett projekt som det beskrivna, gå fram och tillbaka och komma att samverka under en längre tid. Intressant är också ambitionen att inte begränsa *Signposts* till internationell och engelskspråkigt sammanhang utan att låta översätta den till andra språk som svenska och norska och på så sätt hoppas på större nationell påverkan.

Intressant SO-didaktisk forskning är forskning som förmår göra avtryck på skilda nivåer, som utgör ett vetenskapligt kunskapsbidrag men också förmår påverka lärares och elevers skolpraktik, bidra till dess vetenskapliga grund, och som också kan viderutveckla policy. Vi är glada att kunna presentera ett nytt nummer av Nordidactica med just sådan forskning och hoppas på så sätt stimulera till fortsatt kunskapsutveckling av detta slag!

Christina Osbeck & Olof Franck

Redaktörer för Nordidactica 2017-2018

Referenser

Bråten, O.M. (2013). *Towards a methodology for comparative studies in religious education: a study of England and Norway*. Münster: Waxmann

Johnsson Harrie, A. (2011). *De samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik : rapport från en inventering*. Linköping: Linköpings universitet.

Riksdagen (2016). *Forskarskolor för lärare och förskollärare - en uppföljning av fyra statliga satsningar (2016/17:RFR4)*. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/rapport-fran-riksdagen/forskarskolor-for-larare-och-forskollarare---en_H40WRFR4.

Skolverket (2005). *Grundskolans ämnen i ljuset av nationella utvärderingen 2003: nuläge och framåtblickar*. Stockholm: Skolverket.